

Inleiding: **Het saldo**

Het woord '**saldo**' betekent eigenlijk: **verschil**.

In het bedrijf gaat het om het verschil tussen opbrengsten en kosten.

Een bedrijf met de hoogste productie (kg melk of biggen per zeug), hoeft nog niet altijd het hoogste saldo te hebben. Misschien heeft dat bedrijf wel zeer hoge voerkosten.

Deze paragraaf gaat over het begrip saldo. Je bekijkt een aantal voorbeelden en maakt enkele opdrachten.

Hoe bepaal je precies je kosten? Voor een mengvoederbedrijf zijn deze natuurlijk heel anders van opzet dan voor een extensief rundveehouderijbedrijf. Voor een vleesvarkensbedrijf is dit weer anders.

a) **Opbrengsten**

Op het bedrijf komt via de bank regelmatig geld binnen, bijvoorbeeld uit de verkoop van producten. Deze **inkomsten** zijn niet gelijk aan de **opbrengsten** over die periode. Wat zijn precies opbrengsten?

Op een agrarisch bedrijf heb je te maken met 3 soorten opbrengsten:

1. De waarde van verkochte producten in een boekjaar; hiervan heb je het geld al ontvangen.
2. Vorderingen en voorraden:
vorderingen op het einde van een boekjaar: je hebt het product al afgeleverd (dus geproduceerd), maar het geld daarvoor nog niet ontvangen.
voorraden op het einde van het boekjaar: het eindproduct is klaar om te leveren, maar je hebt ze nog niet verkocht (dus er ook nog niets voor ontvangen).
3. De aanwas: het verschil in **waarde** (van de dieren) tussen begin- en eindbalans.

Een voorbeeld om dat duidelijk te maken.

Voorbeeld

Aan het begin van het boekjaar 2010 heeft een veehouderijbedrijf:

- € 10.000,- aan vorderingen (nog te ontvangen bedragen van bijv. melkfabriek),
- € 5.500,- aan voorraad eindproducten (bijv. melk IN de tank).

Deze inkomsten zullen in de loop van het boekjaar 2010 binnenkomen (op de bankrekening bijgeschreven worden). Als opbrengst moeten ze echter bij het vorige boekjaar (2009) gerekend worden. Want in dat jaar zijn ze tot waarde gekomen.

Gedurende het jaar (1/1 t/m 31/12) is er in totaal € 300.000,- op de bankrekening ontvangen.

Aan het einde van het boekjaar (**2010**) heeft hetzelfde bedrijf:

- € 6.500,- aan vorderingen (reeds geleverde melk),
- € 4.500,- aan voorraad eindproducten.

Beide posten worden bij de opbrengsten van het af te sluiten boekjaar (2010) geteld, hoewel men het geld pas in 2011 zal ontvangen.

Dus de opbrengsten zijn dan:

- totaal aan verkopen	300.000,-
- begin boekjaar: vorderingen + beginvoorraad: 10.000 + 5.500 =	- 15.500,-
- einde boekjaar: vorderingen + eindvoorraad: 6.500 + 4.500 =	+ 11.000,-
Totaal (= opbrengsten):	295.500,-

Aanwas

Bij veehouderijbedrijven is nog een derde factor van invloed op de opbrengsten. Als de waarde van de veestapel aan het einde van het jaar hoger is dan aan het begin van het jaar, dan levert je dat geen inkomsten (of ontvangsten) op, maar het zijn wel (bedrijfseconomisch gezien) opbrengsten. Deze vallen onder de post aanwas.

De post aanwas is dus de toename van de waarde van de veestapel.

Om deze post goed te berekenen heb je normen nodig.

Die normen kunnen regelmatig veranderen. Als je een financieel administratieprogramma gebruikt, worden nieuwe normen meestal via Internet ingelezen.

Stel: - voor een melkkoe hanteert men een norm van € 1100 per koe
- een bedrijf heeft op 1 jan. 2010 in totaal 78 koeien
- op 31/12 (31 dec.) heeft men 91 koeien (door het “aanmelken” van vaazen)

De waarde van de veestapel is dan : $78 \times 1100 = € 85.800$

De waarde van de veestapel op de eindbalans = $91 \times 1100 = € 100.100$

De aanwas is dan: $100.100 - 85.800 = € 14.300$

Opdracht 1

Voor een melkveebedrijf is gegeven:

- begin van het boekjaar: 74 melkkoeien en
65 stuks jongvee.
- einde van het boekjaar: 78 melkkoeien en
59 stuks jongvee.
- Het normbedrag per koe is € 900,-, voor jongvee is dit € 550,-.

Bereken voor dit bedrijf:

- a. de totale waarde van de veestapel op de beginbalans
- b. de totale waarde van de veestapel op de eindbalans
- c. de post aanwas voor dit jaar.

Opdracht 2

- a. De post aanwas is een onderdeel van de opbrengsten die je moet **berekenen**.
Waar is de hoogte van de aanwas van afhankelijk?
- b. Waarom is de post aanwas bij een modern vleesvarkensbedrijf van beperkte betekenis?
- c. Noem minimaal 3 voorbeelden van bedrijven in de agrarische sector (dier/groen/enz.) waar de post aanwas wel een belangrijke factor is.
Geef ook een beknopte toelichting als verklaring.
- d. In de melkveehouderij is de invloed van verschillen tussen begin- en eindvoorraad en de vorderingen vaak niet zo groot. Waarom niet?

Bijzonderheid:

In de melkveehouderij werkt men vaak met een “eigen weergave” van de post opbrengst. Men wil graag zien hoé de opbrengst opgebouwd is naar:

- **melkgeld**
- opbrengsten uit verkoop vee (omzet genoemd) + aanwas

Bij een degelijk rapport is dan wel gecorrigeerd voor balansverschillen en vorderingen.

b) Kosten

Bij het saldo gaat het om het verschil tussen opbrengsten en toegerekende kosten.

Iedereen krijgt in het dagelijks leven met kosten te maken. Denk maar aan de uitgaven voor je hobby of sportvereniging. Voor een veehouder zijn de kosten erg belangrijk. Die bepalen voor een groot deel of je een redelijk inkomen kunt verkrijgen.

De kosten kun je indelen in **toegerekende** en **niet-toegeken**de kosten

- Toegerekende kosten zijn rechtstreeks toe te rekenen aan het productieproces; zoals **voer, energie, aankoop dieren, gezondheidszorg**, Als je de productie tijdelijk zou stil leggen, heb je tijdelijk die kosten ook niet.
- Niet-toegerekende kosten zijn niet toe te rekenen aan het productieproces zelf, zoals kosten voor **gebouwen, machines, loon voor personeel**. Deze kosten blijven door lopen, ook als je tijdelijk de productie stil legt.

Denk bijv. aan de situatie dat iemand zijn melkquotum tijdelijk verhuurt. Hij moet zijn stallen, machines e.d. aanhouden om over 2 jaar weer te gaan melken. De niet-toegerekende kosten gaan gewoon door. In die periode hoeft hij echter geen voer e.d. te kopen, dus geen toegerekende kosten.

Ook voor de **KOSTEN** moet je precies aangeven bij welk jaar ze horen. **KOSTEN** is dus niet hetzelfde als UITGAVEN.

Voorbeeld

Aan het begin van het boekjaar 2010 heeft een veehouderijbedrijf:

- € 8.000,- aan vorderingen (nog te BETALEN nota's van bijv. mengvoerbedrijf)
- € 3.000,- aan voorraad kunstmest in de silo (die men in 2010 ook zal gebruiken)

Die € 8.000 zal in de loop van het boekjaar 2010 van de bankrekening afgeschreven worden. Als kosten moeten ze echter bij het vorige boekjaar (2009) gerekend worden. Want in dat jaar is dat voer verstrekt geweest.

De € 3.000 van de voorraad kunstmest komt ten laste van 2010, want dan wordt die gebruikt.

Gedurende het jaar (1/1 t/m 31/12) is er in totaal € 160.000,- op de bankrekening afgeboekt.

Aan het einde van het boekjaar (**2010**) heeft hetzelfde bedrijf:

- € 2.000,- aan vorderingen (op geleverd mengvoer, dat al opgevoerd is),
- € 3.500,- aan voorraad kunstmest (al betaald, maar nog niet gebruikt).

Het mengvoer telt bij kosten van het af te sluiten boekjaar (2010) geteld, hoewel men de nota pas in 2011 zal betalen.

De kunstmest zal voor 2011 meetellen.

Dus de KOSTEN (VOOR **2010**) zijn dan:

- totaal aan <u>UITGAVEN</u> (betalingen)	160.000,-
- begin boekjaar: vorderingen van mengvoerbedrijf:	- 8.000,-
- begin boekjaar: voorraad kunstmest	+ 3.000,-
- einde boekjaar: vordering van mengvoer	+ 2.000,-
- einde boekjaar: voorraad: kunstmest	- 3.500,-

Totaal **KOSTEN** : **153.500,-**

Opmerking

De kosten van **mestafzet** worden meestal niet tot de toegerekende kosten gerekend, omdat daarbij de ligging van het bedrijf een grote rol speelt. Voor een varkenshouderijbedrijf in een concentratiegebied zijn deze kosten anders dan voor een veehouderijbedrijf in een akkerbouwgebied. Met saldo-berekening wil je bedrijven onderling vergelijken op economische efficiëntie. Als men kosten voor mestafzet als toegerekende kosten zou tellen, wordt het beeld over die efficiëntie vertroebeld.

Opdracht 3

- Noem 5 voorbeelden van **toegerekende** kosten op een melkveebedrijf.
- Noem 2 voorbeelden van **niet-toegerekende** kosten op een melkveebedrijf.
- Noem 3 voorbeelden van toegerekende kosten op een legpluimveebedrijf.

Opdracht 4

Een ondernemer ontving in 2010 voor de verkoop van 50 000 producten een bedrag van € 4,- per stuk.

Voor producten kun je denken aan bijvoorbeeld slachtkuikens. Of aan coniferen. Het principe van de berekening overal hetzelfde.

Aan het begin van het jaar was er een voorraad van 2000 (gereed) producten (van € 4,- / stuk). Aan het einde van het jaar was de voorraad 1000 producten (gereed), ook van € 4,- per stuk.

Aan **grondstoffen** is in 2010 een bedrag van € 110.000,- uitgegeven.

Aan het begin van het jaar is de waarde van de voorraad grondstoffen € 2.000,-;

aan het einde van het jaar heeft de voorraad grondstoffen een waarde van € 4.000,-.

Aan **overige kosten** die aan het product kunnen worden toegerekend, is een bedrag van € 22.000,- uitgegeven.

Hier zijn geen voorraden aan het begin en aan het einde van het jaar.

Bereken voor dit bedrijf:

- Hoeveel producten er netto geproduceerd zijn in het jaar.
- Wat de waarde van de (netto) productie dan is.
- Wat het netto verbruik in grondstoffen (in €) is geweest.
- Wat het totaal aan overige kosten was
- Wat zijn dan de totale toegerekende kosten?

PS In volgende paragraaf wordt besproken wat dan het saldo wordt.

c) Saldo

Het saldo kan uitgedrukt worden per jaar, per dier of per eenheid product. Het saldo is een van de belangrijkste kengetallen op een veehouderijbedrijf.

Enkele voorbeelden:

- melkveehouderij: per koe per jaar, per kg melk
- varkenshouderij: per g.a.z. (gem. aanw. zeug); per g.a.vlv.
- pluimveehouderij: per ei, per hen

Het saldo is een belangrijk kengetal voor een veehouderijbedrijf.

Bij de beoordeling van het saldo kijk je op de eerste plaats naar de **technische** productieresultaten op het bedrijf: de **hoeveelheden**. **Hier heb je als ondernemer of medewerker zelf veel invloed op.**

Op de tweede plaats let je op de **prijzen**. Deze volgen voor een groot deel de **marktontwikkelingen**. De invloed die je op de prijzen hebt, is kleiner dan op de technische resultaten.

Samenvattend:

saldo = opbrengsten – toegerekende kosten

aantallen x prijs/eenheid

aantal x prijs/eenheid

Opdracht 5

- a. In welke eenheden kan het saldo nog meer uitgedrukt worden?
- b. Op welke manier kan een melkveehouder de opbrengstprijis per kg melk verhogen?
- c. Op welke manier kan een vleesvarkenshouder de hoeveelheid verkocht product (kg varkensvlees) verhogen binnen dezelfde bedrijfsopzet?
- d. Op welke manier kan een varkenshouder de voerkosten per kg product verlagen?
- e. Noem drie niet-toegerekende kosten die uit het saldo betaald moeten worden.

Opdracht 6 Voor een melkveehouderijbedrijf is gegeven:

Alg. bedrijfsgegevens: 85 koeien gem. aanwezig; 30 Ha grond, 765.000 kg melk

Beginbalans: Vordering € 18.000 aan melkgeld
 € 3.000 aan verkochte koeien+kalveren
 Vorraden: € 4.200 aan mengvoer+kunstmest+bestr.midd
 Aanwezig: 82 koeien (à € 875,-) + 55 stuks jongvee (à € 565,-)

Ontvangsten in boekjaar: € 310.000

Uitgaven in boekjaar: € 110.000

Eindbalans: Vordering € 4.000 aan melkgeld
 € - - - - aan verkochte koeien+kalveren
 Vorraden: € 22.000 aan mengvoer+kunstmest+bestr.midd
 Aanwezig: 88 koeien (à € 900,-) + 64 stuks jongvee (à € 550,-)

Bereken voor dit bedrijf:

- de post aanwas
- de totale opbrengsten (incl. aanwas)
- de totale toegerekende kosten
- het saldo (totaal bedrijf)
- het saldo per koe; het saldo per ha

Opdracht 7 Voor een varkenshouderijbedrijf is gegeven:

Alg. bedrijfsgegevens: 245 gem. aanw. zeugen (g.a.z.); 6300 biggen verkocht

Beginbalans: Vordering € 18.000 aan biggen
 € 1.000 aan verkochte zeugen+beren
 Vorraden: € 10.300 aan mengvoer
 Aanwezig: 235 zeugen (à € 325,-) + 3 beren (à € 600,-)

Ontvangsten in boekjaar: € 310.000

Uitgaven in boekjaar: € 200.000

Eindbalans: Vordering € 4.000 aan verkocht biggen
 € - - - - aan verkochte zeugen+beren
 Vorraden: € 2.400 aan mengvoer
 Aanwezig: 263 zeugen (à € 310,-) + 2 beren (à € 600,-)

Bereken voor dit bedrijf:

- de post aanwas
- de totale opbrengsten (incl. aanwas)
- de totale toegerekende kosten
- het saldo (totaal bedrijf)
- het saldo per g.a.z.; het saldo per afgeleverde big

Opdracht 8

Voor een melkveehouderijbedrijf is gegeven:

Alg. bedrijfsgegevens:	78 koeien gem. aanwezig; 28 Ha grond, 710.000 kg melk
<u>Begin</u> balans: Vordering	€ 4.000 aan melkgeld
	€ 2.300 aan verkochte koeien+kalveren
Voorraad	€ 1.400 aan melk in de tank (die dus na 1/1 geleverd wordt)
Vorraden:	€ 12.200 aan mengvoer+kunstmest+bestr.midd
Aanwezig:	76 koeien (à € 880,-) + 52 stuks jongvee (à € 530,-)
Ontvangsten <u>in</u> boekjaar:	€ 312.000
Uitgaven in boekjaar:	€ 122.400
<u>Eind</u> balans: Vordering	€ 1.300 aan melkgeld
	€ 800 aan verkochte koeien+kalveren
Vorraden:	€ 6.400 aan mengvoer+kunstmest+bestr.midd
Aanwezig:	80 koeien (à € 910,-) + 56 stuks jongvee (à € 540,-)

Bereken voor dit bedrijf:

- de post aanwas
- de totale opbrengsten (incl. aanwas)
- de totale toegerekende kosten
- het saldo (totaal bedrijf)
- het saldo per koe; het saldo per ha

Opdracht 9

Voor een varkenshouderijbedrijf is gegeven:

Alg. bedrijfsgegevens:	262 gem. aanw. zeugen (g.a.z.); 6420 biggen verkocht
<u>Begin</u> balans: Vordering	€ 2.430 aan biggen
	€ 2.200 aan verkochte zeugen+beren
Vorraden:	€ 2.400 aan mengvoer
Aanwezig:	256 zeugen (à € 310,-) + 3 beren (à € 550,-)
Ontvangsten <u>in</u> boekjaar:	€ 324.000
Uitgaven in boekjaar:	€ 212.000
<u>Eind</u> balans: Vordering	€ 14.000 aan verkocht biggen
	€ 5.100 aan verkochte zeugen+beren
Vorraden:	€ 10.300 aan mengvoer
Aanwezig:	268 zeugen (à € 325,-) + 2 beren (à € 300,-)

Bereken voor dit bedrijf:

- de post aanwas
- de totale opbrengsten (incl. aanwas)
- de totale toegerekende kosten
- het saldo (totaal bedrijf)
- het saldo per g.a.z.; het saldo per afgeleverde big

